

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
“ІСТОРІЯ УКРАЇНИ”
(для бакалаврів)

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2009

Підготовлено професором кафедри українознавства *Ю. О. Шиловим*

Затверджено на засіданні кафедри українознавства
(протокол № 10 від 29.05.08)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Шилов Ю. О. Навчальна програма дисципліни “Історія України” (для бакалаврів). — К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2009. — 39 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни “Історія України”, питання для самоконтролю, теми рефератів, а також список літератури.

- © Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2009
- © ДП «Видавничий дім «Персонал», 2009

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Історія України, її культура є частиною надбання загальнолюдської цивілізації. Необхідно знати справжню вагу та співвідношення між ними. Між тим, вони часто-густо викривлені внаслідок політичної заангажованості, залежності науки, національних традицій тощо. Від того страждає врешті все людство — бо неправильно зображена науковцями картина буття закладає хиби політичних курсів, які згодом призводять до смертоносних конфліктів. Україна не є винятком. Над знаннями її історії та культури тяжіють доктрини, що протягом тисячоліття нашарувалися під впливом чужинських влад варягів, татар, поляків, росіян, євреїв. Настав час осягти істину — задля щастя не лише українців, але і названих та інших народів.

Нині в академічній історіографії співіснують — нерідко переплітаючись — дві традиції, які умовно можна назвати офіційною та дослідницькою. Перша обмежує свої ідейно-методологічні засади творами давньогрецького “батька історії” Геродота, православного монаха Літописця Нестора, “придворною наукою” часів царату та ленінізму; в незалежній Україні вона представлена провідною автурою офіційних видань історії країни. Друга традиція спирається на всі історичні джерела та їхні розробки, незважаючи на відповідності чи невідповідності ідеологічним напрямам політично-державотворчих процесів; саме цієї лінії дотримується навчальна програма “Історія України”.

Програма передбачає готувати студентів як майбутніх фахівців, які зможуть керувати (або принаймні самостійно орієнтуватися) змінами політичних курсів тощо, дотримуючись при цьому генеральної лінії об’єктивних процесів, обираючи їх оптимальні течії. Це будуть фахівці-патріоти, які вбачатимуть місце й перспективи держави в контексті розбудови майбуття всього людства.

Навчальна програма розроблена на основі наукових досягнень вітчизняних та зарубіжних істориків, культурологів, філософів, а також інших гуманітарних та природознавчих наук. При цьому акцентується — найменш вивчений, проте політично і релігійно найбільш викривлений — на період виникнення й базового формування цивілізації (державності). Пропонується метод хронологічно-проблемного викладення навчального матеріалу на принципах природно-суспільного історизму та ін.

Основні завдання курсу:

- розширення й поглиблення у студентів знань з історії України, індоєвропейської спільноти народів, Євразії;
- показати взаємозумовленість обсягу та якості наукових джерел і висновків та реконструкції минувшини;
- дослідження взаємозв'язків наукових картин і політичних доктрин, послідовності розвитку тих та інших;
- закладення основ розуміння сучасності та передбачення майбуття з позиції фундаменту минувшини й об'єктивного історизму;
- формування етнічної та національної свідомості;
- утвердження патріотизму, конструктивного щодо чужоземного оточення та інтересів.

Програмою передбачена творча і самостійна робота студентів з вивчення курсу історії України в контексті світової цивілізації. Система контролю навчального процесу передбачає використання опитування і написання наукових рефератів та залік. Критерії оцінювання здобутих знань: науковий рівень знання джерел та історіографії, логіка й аргументація викладення знань, вільне володіння знаннями, їх системність і переконливість, актуалізація, активність студента на заняттях і в самостійній роботі.

МАУП

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“ІСТОРІЯ УКРАЇНИ”

№ пор.	Назва змістового модуля та теми	Лекції	Семінари	Практичні заняття	Самостійна робота
	Змістовий модуль I. Давня історія України				
	Вступ до курсу “Історія України”				
1	Стародавня доба історії України	2		6	2
2	Давні слов'яни	2			4
3	Київська Русь	2			4
4	Галицько-Волинське князівство		2		4
5	Українські землі в складі Великого князівства Литовського та Польщі	2			4
6	Запорозька Січ і українське козацтво. Україна в складі Речі Посполитої	2		2	4
7	Українська національна революція середини XVII ст. під проводом Б. Хмельницького	2			4
8	Україна в добу “Руїни”	2			4
	Змістовий модуль II. Нова історія України				
9	Українські землі наприкінці XVII – XVIII ст.		2		4
10	Українські землі в складі Російської та Австрійської імперій у першій половині XIX ст.	2			4
11	Україна в другій половині XIX – на початку XX ст.				
	Змістовий модуль III. Новітня історія України				
12	Українська національна революція 1917–1921 рр.		2		4
13	Українські землі у міжвоєнний період (20–30-х років XX ст.)	2			4
14	Україна у роки Другої світової війни (1939–1945).		2		4
15	Україна у 1945–1964 рр.	2			4
16	Україна у період “застою” (1964–1985)		2		4
17	Україна у добу перебудови	2			2
18	Україна на шляху державної розбудови		2		2
	Разом годин: 108	22	14	6	66

ЗМІСТ
дисципліни
“ІСТОРІЯ УКРАЇНИ”

Вступ до курсу “Історія України”

Предмет і завдання курсу “Історія України”. Історія як наука. Методологічна і теоретична основа курсу “Історія України”. Історичні джерела: типологія і характеристика. Періодизація історії України. Місце історії України у всесвітній історії. Історіографія історії України. Огляд навчальної літератури з курсу.

Література [6; 29; 43; 61; 95–97]

Змістовий модуль I. Давня історія України

Тема 1. Стародавня доба історії України

Стародавня доба в історії України. Археологічні епохи на території України, їх характеристика. Поява *Homo sapiens*, людини сучасного антропологічного типу. Доба привласнюючого господарства. Характеристика економічного, соціального і культурного життя первісної людини.

“Неолітична революція”, її зміст і наслідки для розвитку людського суспільства. Природно-господарські зони неолітичних культур: землеробсько-скотарська та мисливсько-рибальська. Трипільська культура (5400–2200 рр. до н. е.) як археологічне відображення держави Аратта. VII–II тис. до н. е. Виникнення цивілізації (державності). Індоевропейська мовна спільнота та зародження слов’янства. Археологічні культури епохи міді-бронзи.

Оріяни й бурси, скоти та кіммерійці: походження, суспільний лад і духовна культура.

Походження і розселення скіфів (VI–II ст. до н. е.). Утворення скіфської держави та її політична історія. Заняття і матеріальна культура. Соціальне життя. Характерні риси релігії та мистецтва.

Скотарські племена сарматів у степах Північного Причорномор’я та Приазов’я (III ст. до н. е.–III ст. н. е.). Походження сарматів. Господарство та матеріальна культура. Суспільне життя та духовна культура сарматів.

Причини утворення давньогрецьких колоній у Причорномор’ї. Типи причорноморських грецьких полісів. Найбільші міста-колонії Ольвія, Херсонес, Пантикапей, Тіра. Боспорське царство V ст. до н. е.–VI ст. н. е.

Література [6; 21; 22; 32; 58; 59; 71; 78; 96; 97]

Тема 2. Давні слов'яни

Проблема виникнення слов'янства та її висвітлення в історичній літературі. Велике переселення народів і зміна етнічної карти Євразії. Розселення слов'ян по теренах України. Венеди, анта і склавини. Письмові відомості про давніх слов'ян. Зарубинецька археологічна культура (III ст. до н. е. – I ст. н. е.). Східні, західні й південні слов'яни. Східні слов'яни: етнічні особливості, заняття, побут, суспільні відносини та духовне життя. Системи землеробства. Виникнення Києва та його консолідуєча роль у державотворчому процесі. Перші державні утворення у Середньому Подніпрров'ї. Племінні союзи полян, сіверян, дулібів, древлян, білих хорватів та ін. Відносини між слов'янськими племенами. Взаємини слов'ян з хазарами й норманами. Слов'яни і Візантія. Князь Кий. Перша давньоруська князівська династія. Становлення держави з центром у Києві. Князі Дір і Аскольд. Початок поширення християнства на Русі.

Література [6; 10; 21; 41; 56; 58; 59; 62; 63; 70; 71]

Тема 3. Київська Русь

Передумови утворення Київської Русі. Зміна династії Киян на династію Рюриковичів. Особливості державотворчого процесу у Східній Європі. Походження термінів “Русь” та “Україна”. Теорії походження Київської Русі.

Геополітичне становище Київської Русі й зовнішня політика київських князів (Олег, Ігор, Ольга, Святослав). Внутрішня політика перших київських князів, процеси класотворення та соціально-реформаторська діяльність. Повстання древлян (945 р.). Війни з хазарами, болгарами, ясами (аланами) і касогами. Підкорення в'ятичів. Війни на Дунаї.

Міжусобна боротьба на Русі після смерті Святослава. Правління Володимира Великого. Завершення формування території Київської держави. Адміністративні реформи Володимира. Зовнішня політика держави, зміцнення її міжнародного авторитету. Передумови та причини прийняття християнства Київською державою. Хрещення Русі 988 р. та його історичне значення.

Господарське життя Київської держави. Розвиток сільського господарства, ремесла і торгівлі. Соціальна структура давньоруської держави в період найвищого піднесення. Характеристика аграрних відносин ранньофеодальної держави (вотчина, повинності селян, селянська громада, її соціально-економічні функції).

Міжусобна боротьба після смерті Володимира Великого. Ярослав Мудрий: внутрішня і зовнішня політика. Церковне життя. Міжнародне становище Київської Русі. Культурно-просвітницька діяльність Ярослава Мудрого. “Руська Правда” — перший звід давньоруського права Ярослава Мудрого.

Основні віхи формування давньоруського етносу: територія, мова, ментальність, духовне життя, побут. Походження і розвиток національної символіки. Освіта і знання. Літописання та література. Архітектура; образотворче мистецтво; музика. Історичне значення Київської Русі.

Література [8; 9; 24; 41; 42; 46; 56; 63; 70; 81–83]

Тема 4. Політична роздробленість Київської Русі.

Галицько-Волинське князівство

Київська держава за Ярославичів. Володимир Мономах і його боротьба за державну єдність Русі.

Причини державного відокремлення земель-князівств. Особливості економічного й політичного життя Київського, Чернігово-Сіверського, Переяславського, Галицького та Волинського князівств. Зруйнування Києва Андрієм Боголюбським

Економічне і політичне зростання Галицького князівства. Внутрішня і зовнішня політика Ростиславичів. Ярослав Осмомисл. Протистояння польській і угорській експансії. Роман Мстиславович.

Утворення Галицько-Волинської держави. Князювання Данила Романовича в Галичі. Суспільно-політичний і адміністративний устрій. Виникнення і зростання міст. Міжнародна політика Данила Романовича.

Боротьба Русі проти монголо-татарської навали. Битва на р. Калці 1223 року. Розорення руських земель Золотою Ордою. Світове значення боротьби русічів з монголо-татарською навалою.

Галицько-Волинська земля за наступників Данила Романовича (князь Лев Данилович, король Юрій I Львович). Утворення Галицької митрополії. Занепад Галицько-Волинської держави.

Культура періоду роздробленості Русі (XII — перша половина XIV ст.).

Література [18; 19; 29; 30; 40; 43; 45; 61; 90]

Тема 5. Українські землі у складі Великого князівства Литовського та Польщі

Політичні, економічні передумови утворення та правова основа Литовсько-Руської держави. Встановлення влади литовських князів над Волинню, Чернігово-Сіверською землею, Поділлям, Київщиною та Переяславщиною. Особливості міжетнічних відносин у Великому князівстві Литовському, Руському та Жомойтському.

Польська експансія на українські землі наприкінці XIV–XV ст. Кревська унія 1385 р. Загарбання польською шляхтою Галичини (1387 р.). Боротьба проти наступу німецьких лицарів. Грюнвальдська битва. Зміна адміністративно-територіального устрою та системи органів державного управління. Становище русичів у польській державі. Великий князь литовський Вітовт і його політика. Зміни в соціально-економічному й політичному становищі русичів у Польсько-Литовській державі. Ліквідація удільних князівств. Спроби збереження української державності. Повстання М. Глинського 1508 р.

Зміцнення Московської держави та її боротьба з Великим князівством Литовським за Сіверську землю. Напади татар і турків на українські землі. Входження чернігово-сіверських земель до складу Московського царства.

Основні риси економічного життя українських земель у складі Литви і Польщі. Сільськогосподарське виробництво. Внутрішній і зовнішній ринок, орієнтація економіки українських земель. Фільварки. Сільська громада (копа). Початок закріпачення. Литовські статuti (1529, 1566, 1588 року). Розвиток міст. Магдебурзьке право. Ремесла і торгівля. Соціальне становище українського населення у складі Польсько-Литовської держави. Міжетнічні взаємини у польсько-литовську добу. Національні й соціальні рухи на українських землях. Повстання під проводом Мухи та Борулі.

Умови розвитку культури русичів у польсько-литовській державі. Розвиток української мови. Усна народна творчість. Освіта й писемність. Літописання. Література. Розвиток науки. Архітектура і містобудування. Живопис. Художні ремесла. Побут.

Становище православної церкви у Великому князівстві Литовському та Польському королівстві. Відокремлення Московської митрополії від Київської, його історичні наслідки. Полонізація. Натиск католицизму.

Література [1; 2; 15; 18; 19; 29; 30; 43; 61; 72]

Тема 6. Запорозька Січ і українське козацтво. Україна у складі Речі Посполитої

Причини, походження і час виникнення українського козацтва. Передумови створення регулярної військової організації козацтва. Козацька колонізація Причорноморських степів. Роль козацтва у захисті південних рубежів Великого князівства Литовського від турецько-татарських нападів. Поява перших Січей. Дмитро Вишневецький та його діяльність в об'єднанні козацьких сил. Військове мистецтво, життя і побут січовиків. Молдавські походи Івана Підкови. Військово-політична організація Запорозької Січі. Запорозька Січ як державно-політичне утворення. Місце Запорожжя у міжнародній політиці. Козацька символіка. Побут, звичаї і культура запорожців. Місце церкви в духовному житті козаків. Система навчання і виховання молоді.

Люблінська унія 1569 р., утворення Речі Посполитої; наслідки для України. Соціально-економічний розвиток України. Заповітні карби запорожців. Зростання великого землеволодіння. Розвиток панщинно-фільваркового господарства. “Устави на волоки”. Остаточне закріпачення селянства. Колонізація Лівобережної України. Розвиток міст, ремесел і торгівлі. Магдебурзьке право. Поява підприємств мануфактурного типу. Культурний розвиток українських земель наприкінці XVI – на початку XVII ст. Братський рух та його значення. Львівське, Київське, Луцьке братства, їх діяльність. Церковне життя. Берестейська унія 1596 р. та її значення.

Посилення соціального і національно-релігійного гніту в Україні. Урядова політика щодо козаків. Виникнення реєстрового козацтва. Формування суспільно-політичного устрою Запорозької Січі. Козацька адміністрація. Старшина і козацька голота. Козацькі ради. Господарство, побут, звичаї козаків. Військове мистецтво. Характерни-цтво.

Передумови розгортання національно-визвольної боротьби. Козацьке повстання Кишиштофа Косинського (1591–1593 рр.). Козацька війна під проводом Северина Наливайка. Покозачення українського селянства. Турецько-татарські набіги на Україну їх наслідки. Козацтво як захисник українського народу. Гетьман Самійло Кішка. Походи козаків на Молдавію, Лівонію, на Московське царство. Гетьман П. Конашевич-Сагайдачний. Хотинська війна 1620–1621 рр. Розгортання народної боротьби за національне визволення. Повстання під проводом Марка Жмайла (1625 р.). Гетьман М. Дорошенко та його

походи на Крим. Повстання Т. Федоровича (Трясила) (1630–1631 рр.)
Іван Сулима. Статті для заспокоєння руського народу (1633 р.). Ор-
динація Війська Запорозького реєстрового (1638 р.).

Література [1; 2; 15; 18; 19; 28; 30; 55; 67; 72; 99]

Тема 7. Українська національна революція середини XVII ст. під проводом Б. Хмельницького

Політичні, соціально-економічні, національно-релігійні, психо-
логічні причини революції. Рушійні сили і характер революції. Іван
Сірко як взірць українського козака.

Підготовка і початок козацького повстання під проводом Б. Хмель-
ницького. Битви під Жовтими Водами і Корсунем. Зародження ідеї
автономізму.

Розгортання національно-визвольної і соціальної боротьби
в 1648–1649 рр. Зборівський мир. Битва під Пилявцями. Похід на Га-
личину. Облога Львова і Замостя. Зборівський мирний договір, ко-
зацька автономія у межах Речі Посполитої.

Внутрішня і зовнішня політика українського уряду Війська Запо-
розького. Формування державних інституцій. Територія та кордони
української автономії. Державна символіка. Створення української
армії. Економічна і соціальна політика, зовнішньополітична
діяльність Б. Хмельницького.

Молдавський похід Б. Хмельницького. Берестецька битва 1651 р.
Білоцерківський мирний договір 1651 р. та його умови. Битви під Ба-
тогом і Жванцем. Жванецька угода.

Відносини між Гетьманщиною і Московським царством. Перея-
славська рада 1654 р. і укладення українсько-російської міждержавної
угоди. Березневі статті 1654 р.: зміст, ставлення до них різних верств
суспільства і церкви, оцінка в історіографії.

Ліквідація старого державного ладу і зародження української ко-
зацької держави. Її територія та адміністративно-територіальний
устрій. Поділ на суспільні групи-стани. Соціальний аспект визволь-
ної війни. Органи влади. Господарсько-фінансова політика. Дипло-
матична діяльність. Збройні сили.

Осіньно-зимова кампанія 1654–1655 рр. та її трагічні наслідки для
козацької України. Битва під Охматовом 1655 р. Облога Львова та
битва під Городком. Боротьба уряду за возз'єднання Західної Украї-
ни. Участь українських військ у боях у Білорусії та Литві. Дії корпусу
А. Ждановича в Галичині та Польщі. Віленське перемир'я (1656 р.).

Встановлення спадкоємного гетьманату. Зміна зовнішньо-політичні орієнтації Б. Хмельницького. Підготовка українсько-шведського військово-політичного союзу. Б. Хмельницький — державний, політичний діяч і воєначальник.

Література [1; 2; 15; 18; 19; 30; 44; 72; 99]

Тема 8. Україна в добу “Руїни”

Становище України після смерті Б. Хмельницького. Ліквідація спадкоємного гетьманату. Основні напрями політики І. Виговського. Корсунський договір 1657 р. між Гетьманщиною і Швецією. Зближення з Річчю Посполитою. Гадяцький договір 1658 р. Наступ Російського царства на Україну. Конотопська битва 1659 р. Кінець гетьманства І. Виговського та його наслідки для України. Гетьманство Ю. Хмельницького. Переяславські статті 1659 р. Поділ українських земель на Лівобережну і Правобережну Україну. Чорна рада. Гетьмани П. Тетеря та І. Брюховецький. Україна у політичних планах Росії, Польщі, Туреччини. Посилення впливу московського уряду на політику Української держави. Андрусівське перемир'я 1667 р.

Епоха “Великої руїни” на Правобережжі. Гетьман П. Дорошенко та державницький напрям його діяльності. Бучацький мирний договір 1672 р. Причини краху політики П. Дорошенка та його зречення гетьманства. Друге гетьманування Ю. Хмельницького. Чигиринські походи 1677, 1678 року. Бахчисарайська угода. “Вічний мир” і остаточне закріплення поділу України. Занепад Правобережної України.

Соціально-економічні наслідки визвольної війни. Зміна соціального та національного складу населення. Форми землеволодіння. Розвиток сільського господарства. Цехове ремесло та промисли. Переорієнтація напрямів зовнішньої та внутрішньої торгівлі. Адміністративно-політичний устрій Лівобережної України і Слобожанщини.

Література [1; 2; 7; 15; 44; 76; 99]

Змістовий модуль II. Нова історія України

Тема 9. Українські землі наприкінці XVII–XVIII ст.

Наступ на політичну автономію України. Обрання гетьманом І. Мазепи. Коломацькі статті 1687 р. Основні напрями економічної, соціальної, зовнішньоекономічної та культурно-просвітницької діяльності І. Мазепи. Зміцнення влади козацької старшини. Україна

на початку Північної війни. Таємна дипломатія І. Мазепи. Перехід І. Мазепи на бік Карла XII та наслідки цієї акції для України. Обрання гетьманом І. Скоропадського. Воєнні дії взимку 1708–1709 рр. Полтавська битва. Смерть І. Мазепи, його місце і роль в українському національно-визвольному русі. Обрання гетьманом України (в еміграції) П. Орлика. Розробка й прийняття “Пактів і Конституцій прав і вольностей Війська Запорозького”. Історичне значення діяльності П. Орлика.

Інкorporаційна політика царизму. Гетьман І. Скоропадський. Решетилівські статті 1709 р. Заходи Петра I щодо обмеження державних прав України та русифікації її населення. Утворення 1-ї Малоросійської колегії, її завдання і функції. Правління наказного гетьмана П. Полуботка. Боротьба козацької старшини за відновлення державних прав України. Зміцнення української державності за гетьманування Д. Апостола. “Решительні пункти” 1728 р. Заснування Нової Січі.

Тимчасове відновлення гетьманського правління. Кирило Розумовський. Посилення антиукраїнської політики за Катерини II. Остаточна ліквідація гетьманства і створення 2-ї Малоросійської колегії. Зруйнування Запорозької Січі (1775 р.). Російський уряд і козацька старшина. Кошовий отаман П. Калнишевський. Розселення козаків на Кубані і Дону. Переселення запорожців. Заснування Задунайської Січі. Скасування військового й адміністративного устрою Лівобережної України.

Культура України XVII – початку XVIII ст. Освіта й книгодрукування: Київська академія. Відкриття друкарень. Наука. Розвиток медицини й математики. Г. Сковорода. Літописи С. Величка і Г. Граб'янки. Література й усна народна творчість. І. Котляревський та його “Енеїда”. Театр і музика. М. Березовський, А. Ведель, Д. Бортянський. Архітектура. Українське бароко. Живопис. Д. Левицький, В. Боровиковський. Побут, звичаї і культура запорожців. Місце церкви в духовному житті козаків. Система навчання і виховання молоді. Січова школа.

Завершення процесу утвердження феодальної земельної власності на Правобережжі. Поширення магнатського землеволодіння і пащини. Розвиток міст, ремесел і торгівлі. Промислове виробництво. Адміністративно-територіальний устрій земель. Економічний розвиток українських земель у складі Російської імперії. Зміни в сільському господарстві й аграрних відносинах. Розвиток тваринництва. Фор-

мування нових економічних відносин у сільському господарстві. Форми власності на землю. Зростання земельної власності дідичів, козацької старшини, духовенства. Панщина та інші феодальні повинності. Запровадження кріпацтва на Лівобережній Україні. Поширення кріпосного права на південноукраїнські землі.

Зрушення у промисловому виробництві. Товарне виробництво. Поширення найманої праці. Формування національного ринку. Розвиток внутрішньої торгівлі і товарно-грошових відносин. Зміцнення економічних зв'язків між господарськими районами України. Зовнішня торгівля. Українські міста і їх правове становище. Україна в системі всеросійського ринку.

Форми народного протесту проти національного і соціального визиску. “Шукання козацтва”. Виступ козаків і селян у с. Кліщинцях (1767–1770 рр.). Рух під проводом С. Гаркуші. Повстання в с. Турбах. Посилення національного і соціального гноблення на Правобережжі та в західноукраїнських землях. Гайдамацький рух. Повстання 1734 р. під проводом Верлана. Опришківський рух. О. Довбуш, В. Баюрак, І. Бойчук. Коліївщина та її історична значення.

Література [18–20; 29; 30; 43; 61; 72; 80; 91]

Тема 10. Українські землі у складі Російської та Австрійської імперій у першій половині XIX ст.

Інтеграція територіальних надбань Російської та Австрійської імперій наприкінці XVIII ст. Адміністративно-територіальний устрій та регіональний поділ українських земель у складі іноземних держав. Демографічні показники й етнічний склад населення українських земель. Національне та соціальне становище українського населення.

Адміністративно-територіальний устрій та населення західноукраїнських земель. Колоніальна політика австрійського уряду. Реформи Марії-Терезії та Йосифа II, їхня роль у розвитку економічного й суспільного життя Галичини та Буковини.

Україна в російсько-турецькій війні і Бухарестський мирний договір та його наслідки для України. Участь українського населення у російсько-французькій війні 1812 р. Утворення Азовського козацького війська.

Функціонування поміщицького господарства на українських землях. Становище селянства. Закріпачення селян Південної України (1796 р.). Військові поселення. Поширення ринкових відносин. Товаризація поміщицького господарства. Машини і вільнонаймана

праця. Розшарування селян і руйнування селянської общини. Орендування поміщицьких земель. Дрібні селянські промисли, чумакування й візникування.

Початок промислового перевороту. Південна Україна: характеристика економічного розвитку, галузева спеціалізація, характер виробничих відносин у сільському господарстві та промисловості. Зародження фабрично-заводського виробництва. Розвиток промисловості. Шляхи і транспорт. Міста. Зростання морських портів. Розвиток внутрішньої торгівлі. Місце України в зовнішній торгівлі Російської імперії.

Національний і соціальний гніт на українських землях. Форми й характер протесту українського населення. Виступ бузьких козаків (1817 р.). Повстання чугуївських вільнопоселенців на Харківщині (1819 р.). Селянські рухи на Дону і в Південній Україні (1818–1820 рр.). Шебелинське повстання 1829 р. Селянські виступи під проводом Устима Кармелюка (1812–1835 рр.) на Поділлі та Волині.

Криза феодальних відносин у Західній Україні. Форми антикріпосницької боротьби. Рух опришків. Революційний рух на західноукраїнських землях, селянські виступи в Галичині, на Буковині (Л. Кобилиця), у Закарпатті (“холерні бунти”).

Поширення декабристського руху в Україні. “Союз благоденства”. Створення “Південного товариства” і “Товариства об'єднаних слов'ян”.

Національна ідея в суспільно-політичному русі першої половини XIX ст. Створення Кирило-Мефодіївського братства. М. Костомаров, П. Куліш, М. Гулак-Артемівський, В. Білозерський — засновники організації. Т. Шевченко — суспільно-політичний діяч, його участь у братстві. Значення діяльності кирило-мефодіївців у розвитку українського національного руху.

Література [20; 26; 29; 31; 43; 68; 69; 72; 73]

Тема 11. Україна в другій половині XIX — на початку XX ст.

Особливості соціально-економічного розвитку українських земель напередодні реформи 1861 р. Основні законодавчі акти аграрної реформи в Україні, її специфіка та наслідки. Адміністративне реформування у другій половині XIX ст. (судова, земська, військова, шкільна, цензурна, фінансова реформи та реформа міського самоврядування). Вплив реформ 60-х років на соціально-економічний і політичний розвиток України. Соціальне розшарування селянства.

Надніпрянська Україна в пореформений період. Початок капіталістичної індустріалізації в Україні. Особливості й перебіг промислового перевороту. Політика протекціонізму. Залучення іноземних капіталів. Створення великої фабрично-заводської індустрії. Перетворення України на основну вугільно-металургійну базу Російської імперії. Провідні галузі промисловості України. Спеціалізація промислових районів. Розвиток транспорту. Розширення внутрішнього ринку. Торгівля.

Особливості економічного розвитку західноукраїнських земель. Формування промислового сектору в Західній Україні. Розвиток Дрогобицько-Бориславського нафтового району. Галузі промисловості. Проблеми у сільськогосподарському секторі. Початок трудової еміграції. Кооперативний рух.

Національна політика царизму в Україні. Виникнення громад та їх культурно-освітня діяльність наприкінці 50 — на початку 60-х років. Перший український журнал “Основа”. Недільні школи. Валуєвський циркуляр 1863 р. Відновлення громадівського руху на початку 70-х років. Південно-західний відділ Російського географічного товариства. Заборона української мови. Емський указ 1876 р. і переслідування українофілів. М. Драгоманов. Братство тарасівців. “Загальна українська організація”. Народницький рух в Україні.

Суспільно-політичний рух у західноукраїнських землях після революції 1848–1849 рр. “Москвофіли”. Рух народовців у Галичині, на Буковині та Закарпатті. Заснування і діяльність культурно-освітнього товариства “Просвіта”. Наукове товариство ім. Т. Г. Шевченка. І. Франко, М. Павлик, О. Терлецький та радикальний рух у Галичині. Створення політичної організації народовців. Народна рада. Виникнення і діяльність радикальної партії. Проголошення ідеї політичної незалежності України. Ю. Бачинський. Наукова і політична діяльність М. Грушевського в Галичині. Утворення УНДП та УСДП.

Робітничий та селянський рух на українських землях.

Освіта. Відкриття вищих і середніх навчальних закладів у містах України в першій половині XIX ст. Університети України. Наука. Ботанік М. Максимович. Математики Т. Осиповський і М. Остроградський.

Література і фольклор. Т. Шевченко, І. Котляревський, П. Куліш, Г. Квітка-Основ'яненко, П. Гулак-Артемовський, Є. Гребінка, Леся Українка, Панас Мирний, І. Франко. Розвиток української драматургії: І. Карпенко-Карий, М. Кропивницький, М. Старицький. Музичний фольклор кобзарів. Архітектура. Музика. Живопис. А. Кунджі. М. Пимоненко.

Література [26; 31; 43; 61; 68; 69; 72; 73]

Змістовий модуль III. Новітня історія України

Тема 12. Українська національна революція 1917–1921 рр.

Україна напередодні революції. Соціально-економічне становище українських земель у складі Росії. Концентрація виробництва та його монополізація. Економічна криза 1900–1903 рр. Погіршення становища робітників і селян. Страйки та демонстрації 1901–1903 рр. Повстання селян на Полтавщині та Харківщині (1902 р.). Студентські виступи.

Зародження українського націоналістичного руху. “Десять заповідей” М. Міхновського. Створення і діяльність українських політичних партій – РПЦ, УНП, УДП, УРП, УСДС, УСДРП. Дві течії української політичної думки: незалежницька та автономістична.

Боротьба українців Галичини за адміністративні реформи краю. Заснування українського університету. Загальне виборче право. Курс на політичну автономію у складі Австро-Угорщини. Національні та спортивні організації “Сокіл” та “Січ”. Митрополит А. Шептицький та його роль піднесенні національного життя в Західній Україні. Моквофільство та національний рух.

Україна в роки першої російської революції 1905–1907 рр. Робітничо-селянський рух. Повстання на панцернику “Потьомкін”. Виникнення Рад робітничих депутатів. Створення профспілок. Севастопольське збройне повстання. П. Шмідт. Повстання саперів у Києві. Б. Жаданівський. Збройні повстання в Києві, Олександрівську та Донбасі. Піднесення українського національного руху. Культурно-освітні товариства “Просвіти”. Діяльність української громади у I і II Державних думах. Червневий переворот. Земельна реформа П. Столипіна і його економічні і політичні наслідки для України. Діяльність українських партій і організацій у післяреволюційну добу. Робітничий і селянський рух. Українське питання в Державній думі. Закриття “Просвіт”. Товариство українських поступовців. Столипінський циркуляр 1910 р. про заборону українських національних товариств, клубів, видання української періодики.

Україна у Першій світовій війні. Україна в планах воюючих сторін. Воєнні дії на території України. Заснування Головної української ради у Львові. Створення Спілки визволення України. Легіон Січових стрільців. Створення Загальної української ради. Національний рух на Надніпрянщині. Поглиблення економічної і політичної кризи в Російській імперії. Загострення національного питання в Україні.

Російська Лютнева буржуазно-демократична революція та її вплив на розвиток суспільного руху в Україні. Відродження національних громадсько-політичних організацій. Утворення української Центральної Ради (20 березня 1917 р.): партійний склад, політична програма. М. Грушевський та В. Винниченко. М. Міхновський. Утворення “Вільного козацтва”.

Політичні партії в боротьбі за електорат. Всеукраїнський національний Конгрес (7–8 квітня 1917 р). Перевибори Центральної Ради. 2-й Всеукраїнський військовий з'їзд. I Універсал Центральної Ради. Створення Генерального секретаріату — уряду автономної України. Проголошення автономії. II Універсал Центральної Ради. Липнева політична криза в Росії. Збройний виступ самостійників та їхня поразка.

Пожвавлення шовіністичних настроїв у Україні. Послаблення позицій Центральної Ради. Більшовизація Рад. Ставлення Центральної Ради та Тимчасового уряду. “Демократична нарада” і позиція Центральної Ради. З'їзд народів у Києві.

Жовтнева революція 1917 р. та створення ленінського Раднаркому, його національно-ідейне підґрунтя. Спроби більшовиків захопити владу в Україні. Встановлення контролю Центральної Ради над Києвом. III Універсал Центральної Ради: проголошення Української Народної Республіки 7 листопада 1917 р. Внутрішня і зовнішня політика уряду УНР.

Причини війни Радянської Росії та УНР. Харківський з'їзд Рад: проголошення радянської влади в Україні. Перший радянський уряд України. Похід радянських військ на Київ. Бій під Крутами. Повстання робітників заводу “Арсенал”.

Початок переговорів у Бресті. Визнання УНР державами Троїстого Союзу. Брестський мирний договір. IV Універсал Центральної Ради 9 (22) січня 1918 р.: проголошення незалежності України.

Радянізація України. Червоний терор. Донецько-Криворізька, Таврійська, Одеська і Донська республіки, їх статус, антибільшовицький рух.

Німецько-австрійська окупація України. Падіння радянської влади в Україні. Прийняття Конституції УНР та обрання М. Грушевського Президентом України. Криза Центральної Ради навесні 1918 р. Гетьманський переворот. Українська держава гетьмана П. Скоропадського: внутрішня політика, зовнішньополітичний курс, національно-культурне будівництво. Українські соціалістичні партії в опозиції.

Створення Українського національного союзу. Селянські повстання (літо-осінь 1918 р.). Повстанський рух. Гуляйпільська республіка анархо-комуніста Н. Махна.

Боротьба за відновлення УНР. Директорія та її політичний курс. Антигетьманське повстання. С. Петлюра. Трудовий конгрес. Отаманщина. Більшовицька агресія проти Директорії. Інтервенція. Антанта на півдні Україні. Партизансько-повстанська війна проти окупантів. Відставка В. Винниченка та В. Чехівського. Посилення націонал-комуністичних настроїв. Директорія і махновський рух. Занепад армії УНР. Єврейські погроми. Успіхи Радянської Росії у війні проти УНР. Причини поразки Директорії.

Революційні події 1918 р. на західноукраїнських землях. Політичні партії Східної Галичини. Повстання 1 листопада 1918 р. у Львові. Проголошення ЗУНР. С. Петрушевич президент ЗУНР. “Акт злуки” УНР і ЗУНР. 22 січня 1919 р. — День соборності України. Соціально-економічні перетворення в ЗУНР. Початок польсько-української війни. Створення Української Галицької армії. Дипломатична діяльність уряду ЗУНР. Причини поразки державотворчого процесу в Західній Україні. Окупація Північної Буковини, Бессарабії та Закарпаття іноземними військами. Визвольний рух.

Багатовладдя в Україні. Формування більшовицького режиму в Україні та його політичний курс у 1919 р. Червоний терор 1919 р. його масштаби й наслідки. Націоналізація промисловості. Аграрна реформа. Продовольча диктатура, її суть. Антибільшовицький рух в Україні та його соціальна платформа. Повстання Григор'єва, Зеленого та ін. Диференціація українських соціалістичних партій. Націонал-комуністи та спроба третьої комуністичної революції (Н. Махно).

Боротьба українських військових проти Денікіна, Польщі та Радянської Росії. “Трикутник смерті”. Денікінський режим. Махновський рух у денікінському тилу. Контрнаступ радянських військ і поразка Денікіна. Відновлення більшовицького режиму. Визнання радянським керівництвом незалежності України. Всеукраєвком. Х. Раковський III. Всеукраїнський з'їзд Рад. Перша радянська конституція України. Політика більшовиків в Україні у 1919 р. Радянсько-польська війна та Україна. Ризький мирний договір та його умови. Поразка врангелівського наступу на Україну. Червоний терор у Криму. Розгром махновщини. Утвердження радянської влади на більшості українських земель. Крах більшовицької ідеї “світової революції”.

Основні уроки Української національної революції.

Література [11–13; 25; 34; 51; 66; 88; 90]

Тема 13. Українські землі у міжвоєнний період 20–30-х років ХХ ст.

Міжнародне, політичне, соціально-економічне становище Української СРР на початку 20-х років. Перехід до нової економічної політики, її сутність та особливості запровадження в Україні. Неп у промисловості. Сутність госпрозрахунку. Трестування промисловості. Проблема безробіття. Перші наслідки відбудовчого процесу. Причини і масштаби голоду 1921–1922 рр. в Україні. Діяльність закордонних і радянських організацій допомоги голодуючим. Державний статус України в 1921–1922 рр. Юридичне оформлення Союзу РСР. Система реальної влади в Україні. РКП(б) і КП(б)У. Природа радянського тоталітарного режиму. Роль у ньому профспілок, комнезамів, комсомолу, ставлення до інтелігенції. Феномен “національного ухильництва”. Партійні дискусії щодо майбутнього курсу соціально-економічної політики. “Ножиці цін”. Хлібозаготівельні кризи. “Криза непу”. Політика більшовиків у царині культури. “Українізація” (коренізація), її суть і мета. Г. Гринько, О. Шумський, М. Скрипник.

Ліквідація неписьменості та її підсумки. Створення загальноукраїнської радянської системи початкової освіти. Література і мистецтво. Українське національне відродження в літературі. М. Куліш. Є. Плужник, М. Рильський. І. Багряний, У. Самчук та ін. Літературно-художнє та образотворче мистецтво. Літературна дискусія 1925–1928 рр. М. Хвильовий. Кінематограф. О. Довженко. Підсумки розвитку культури України в 20-ті роки. Релігійне життя в Україні. Виникнення Української автокефальної православної церкви (УАПЦ).

Завершення внутрішньопартійної боротьби в ЦК ВКП(б) і утвердження одноособової диктатури Й. Сталіна. Згортання непу. Курс на розгорнуте будівництво соціалізму “по всьому фронту”. Форсована індустріалізація. Відмова від економічних методів регулювання господарського життя і перехід до командної економіки. Централізація управління промисловістю. “Штурмівщина”. Виробниче змагання. Ізотовський рух. Стахановський рух. Досягнення і прорахунки перших п’ятирічок. Життєвий рівень українського народу. Репресії проти робітників і службовців. Промисловість України напередодні Другої світової війни. Перетворення республіки на промисловий регіон СРСР.

Хлібозаготівельна криза 1928–1929 рр. Перехід до суцільної колективізації. Соціалістичне змагання і репресії проти противників

колективізації. Самознищення селянських господарств. Еволюція ставлення радянської влади до заможного селянства. “Ліквідація куркульства як класу” та її історичне значення. Доля репресованих селян. Передумови голодомору 1932–1933 рр. “Закон про п’ять колосків”. “Хлібозаготівлі” та їх реквізиторний характер. Комісія Молотова в Україні. Масштаби смертності. Наслідки голодомору. Демографічні втрати України. Заходи щодо зміцнення колгоспів. Завершення колективізації та її наслідки для України.

Модернізація України і зміни соціального складу населення. Формування прошарку партійно-державної та господарської номенклатури. Конституція УСРР 1937 р. Монопольне становище ВКП(б) у суспільстві. Утвердження тоталітарного режиму в Україні. Зміцнення культу особи Сталіна. Репресії в Україні. Судові політичні процеси 30-х років. “Шахтинська справа”, СБУ та масові репресії як методи внутрішньої політики в період тоталітаризму. Чистка партії. Ідеологія на службі терору. Соціально-психологічні наслідки терору.

Труднощі і суперечності розвитку освіти в 30-ті роки. Згорання політики українізації. Політизація шкільного життя. Піонерський і комсомольський рух. Особливості діяльності вищої школи в 30-ті роки. Розширення мережі вузів, відновлення роботи університетів. Діяльність Академії наук України. О. Богомолець, О. Патон, М. Стражеско, Л. Ландау та ін. Вплив сталінщини на розвиток науки. Русифікація і звуження сфери використання української і національних мов. Національно-культурна політика державної партії в УРСР 30-х років. Боротьба з “буржуазним націоналізмом” і “націонал-ухильництвом”. Здобутки і трагічні сторінки літератури і мистецтва. “Розстріляне відродження”. Антицерковна політика. Ліквідація УАПЦ.

Українські землі в складі Польщі. Правовий статус Східної Галичини та північно-західних земель. Денаціоналізація українського населення. Спроби західних українців створити економічну протизагуг іноземному капіталу. Кооперація. Аграрні відносини. Створення Української визвольної ради. Репресії та “пацифікація”. Політичні партії у Східній Галичині. Українське національно-демократичне об’єднання. Радикальна партія. Компартія Західної України та її розпуск. Утворення ОУН. Є. Коновалець. Варшавський та Львівський процеси. С. Бандера. Інтегральний націоналізм. Д. Донцов. Український монархізм В. Липинського.

Українські землі у складі Румунії. Анексія українських земель Румунією. Антиукраїнська політика румунського уряду. Татарбунарське повстання. Політичні партії. Організація “Визволення”. Українська національна партія. Радикальні націоналістичні групи.

Закарпаття в складі Чехословаччини. Український національно-культурний рух. Особливості політичної боротьби в Закарпатті. Русофільство. Русинство. Українофільська течія. Надання автономії Карпатській Україні. Створення Карпатської Січі. Проголошення незалежності Карпатської України. А. Волошин. Вторгнення угорських військ у Закарпаття.

Література [5; 16; 17; 23; 35; 39; 47; 49; 52; 79; 92; 93; 94]

Тема 14. Україна у роки Другої світової війни (1939–1945)

Українське питання в міжнародній політиці напередодні Другої світової війни. Радянсько-німецький пакт про ненапад. Початок Другої світової війни. Вступ Червоної Армії на територію Західної України та її включення до складу СРСР. Анексія Радянським Союзом Бессарабії та Північної Буковини. Встановлення німецької окупаційної влади на Лемківщині, Підляшші та Холмщині. Радянська західних областей України.

Напад Німеччини на СРСР. Україна в планах “блискавичної війни”. Воєнно-мобілізаційні акції радянського уряду. Оборонні бої (літосічень 1941 р). Оборона Києва. Стратегічні прорахунки радянського командування. Поразка Південно-Західного фронту. Героїчна оборона Севастополя й Одеси. Розчленування України. Нацистський “новий порядок”. Окупаційна політика. Трагедія Бабиного Яру. Економічне пограбування України.

Антифашистський рух в Україні та його дві течії. Радянське підпілля та партизанський рух 1941–1942 рр. ОУН на початку війни. “Акт проголошення відновлення Української держави” 30 червня 1941 р. Арешт українського уряду на чолі з Я. Стецьком й С. Бандурою. Оунівське підпілля 1941-1942 рр. Український народ та його героїчна праця в тилу задля перемоги.

Контрнаступ радянських військ у 1943 р. Перемога під Сталінградом, Курська битва, наступ на Лівобережжі, визволення Донбасу. “Східний вал”. Визволення Києва. Антигітлерівська боротьба в тилу. Створення Української повстанської армії (УПА). Політична еволюція ОУН–УПА та збройна боротьба у 1943 р.

Січнево-лютневий наступ 1944 р. Корсунь-Шевченківська битва. Весняний наступ на українських фронтах. Кримська наступальна операція. Примусове виселення з Криму татар, вірмен, греків. Очищення території України від окупаційних військ. ОУН–УПА на завершальному етапі боротьби з гітлерівцями. Початок антирадянської боротьби. Репресії радянських властей у Західній Україні.

Демографічні, політичні, економічні й культурні втрати України в роки війни.

Література [29; 31; 32; 53; 65; 72; 79; 80; 91]

Тема 15. Україна у 1945–1964 рр.

Адміністративно-територіальні зміни в УРСР після війни. Внутрішньополітичне та економічне становище республіки. УРСР – співзасновниця ООН, інших міжнародних організацій.

Особливості відбудови промисловості. Відновлення довоєнної структури промисловості. Голод 1946–1947 рр., його причини, масштаби, наслідки. Проблеми відбудови сільського господарства. Грошо-ва реформа та її наслідки. Ліквідація карткової системи.

Радянізація Західної України. Формування органів місцевої влади. Колективізація західноукраїнського села. Львівський церковний собор 1946 р. і ліквідація Української греко-католицької церкви (УГКЦ) та об'єднання з РПЦ. Масові репресії та депортації населення. Операція “Вісла”. Придушення збройного опору ОУН–УПА.

Політична боротьба в Україні після смерті Й. Сталіна. Початок десталінізації в Україні. Реабілітації першої половини 50-х років. Передача Кримської області до складу УРСР: мотиви і правова основа.

Відбудова системи народної освіти. Запровадження обов'язкової семирічної освіти. Наука і культура. Боротьба з “космополітизмом”.

XX з'їзд КПРС та Україна. Початок політичних реабілітацій. Аграрна політика кінця 50-х – першої половини 60-х років. Реформи М. Хрущова, їх суперечливий і непослідовний характер, загальна спрямованість і значення.

Прихід до влади Л. Брежнєва і поглиблення засилля партії. Поступ науково-технічної революції. Галузеві диспропорції у промисловості, сільському господарстві, їх негативні наслідки. Ідеологізація культурного життя. Курс на “зближення і злиття націй” та посилення русифікації. Науково-технічна революція і наука в Україні. Десталінізація і пожвавлення культурного життя в республіці. “Відлига” в українській літературі. “Шістдесятники”. В. Симоненко, Л. Костен-

ко, І. Світличний, І. Драч, С. Гуцало та ін. Причини появи й особливості дисидентського руху в Україні. Українська робітничо-селянська спілка Л. Лук'яненка. “Інтернаціоналізм чи русифікація?” І. Дзюби. Репресії проти дисидентів і значення їхньої діяльності.

Література [3; 4; 14; 72; 79; 92–94]

Тема 16. Україна у період “застою” (1964–1985)

Реформи середини 60-х років, згорання консерваторами партійно-державного керівництва. Деформації в структурі економіки України. Наростання економічної кризи. Перетворення України на зону екологічного лиха. Занепад колгоспно-радгоспної системи. Стан науки та її вплив на виробництво.

Конституція УРСР 1978 р. П. Шелест, зміщення його з посади першого секретаря ЦК КПУ. Україна в єдиному народногосподарському комплексі СРСР за часів В. Щербицького.

Наростання кризових явищ у культурі. Суперечливі тенденції у мистецькому житті. Театр. Українське “поетичне кіно”. І. Миколайчук, Ю. Ілленко, Л. Осика, С. Параджанов. Скульптура й живопис.

Причини опозиційного руху в радянській Україні. Протести інтелігенції проти арештів правозахисників. Форми діяльності дисидентів. Утворення Української Гельсінкської спілки (УГС): мета і форми діяльності. М. Руденко, Л. Лук'яненко, С. Караванський, О. Мешко та ін. Причини існування релігійного дисидентства. Боротьба за легалізацію Української греко-католицької церкви (УГКЦ). Й. Тереля. Борець за права православних віруючих В. Романюк. Дисиденти — парафіяни протестантських церков. Історичне значення опозиційного руху.

Література [3; 29; 31; 43; 61; 72; 79; 80; 91]

Тема 17. Україна у добу перебудови

Зміни вищого партійно-державного керівництва після смерті Л. Брежнєва. М. Горбачов і пошуки шляхів виходу з кризи. Спроби оздоровлення суспільно-політичного життя. Погіршення економічної ситуації в Україні у другій половині 80-х років. Чорнобильська катастрофа. Недієздатність колгоспно-радгоспної системи. Зростання інфляції та дефіциту державного бюджету. Скорочення обсягів суспільного виробництва. Зменшення національного доходу України.

Зростання політичної активності суспільства. Гласність. Створення нових громадських об'єднань. Відновлення Української Гельсінк-

ської спілки. Політичні клуби. Початок формування Народного руху. Багатопартійність в Україні. Вибори до Верховної Ради УРСР 1990 р. Декларація про державний суверенітет України.

Спроба державного перевороту в СРСР і Україні. Акт проголошення незалежності України. Припинення діяльності Компартії України. Референдум 1 грудня 1991 р., вибори президента України. Л. Кравчук. Денонсація Договору 1922 р. про утворення СРСР. Утворення Співдружності Незалежних Держав (СНД). Затвердження національної символіки України.

Література [29; 31; 43; 61; 72; 79; 80; 91]

Тема 18. Україна на шляху державної розбудови

Створення правової бази розвитку України як демократичної держави. Становлення владних структур незалежної України. Формування Збройних сил і Військово-Морського флоту, Національної гвардії, Служби безпеки. Запровадження національної грошової одиниці та інших інститутів державності.

Незалежність та перегрупування політичних сил. Трансформація Руху та його розкол. Формування багатопартійності в Україні. Вибори до Верховної Ради та їх наслідки. Співвідношення сил у новій Верховній Раді, фракції та депутатські групи О. Мороз – Голова Верховної Ради.

Другі вибори президента України (1994 р.). Обрання президентом Л. Д. Кучми, його соціально-економічна та політична платформа. Кабінет Міністрів як ланка виконавчої влади. Прем'єр-міністр Є. Марчук та його відставка. П'ятий прем'єр-міністр П. Лазаренко. Конституційний процес, прийняття Конституції України (1996).

Основні напрями зовнішньої політики України. Участь України у загальноєвропейському процесі. Діяльність України в ООН. Українсько-російські відносини. Україна та СНД. Приєднання України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї. Меморандум про гарантії безпеки України. Позаблоковий статус України. Вступ України до Ради Європи. Україна та Всесвітній банк.

Треті вибори президента України 1999 р., боротьба політичних сил їх співвідношення, кандидати в президенти. Переобрання Л. Д. Кучми на другий термін та політика прискорення соціально-економічних реформ. Президент України та Верховна Рада: характеристика відносин, перспективи державотворчого процесу. Кабінет В. Ющенка та його соціально-економічна діяльність, причини відставки. Загострен-

ня політичної кризи в країні та її можливі наслідки. Парламентські вибори 2002 р.: розстановка політичних сил і результати.

Економічні проблеми незалежної України в 1991-1996 рр. Реформування економіки на шляху переходу до ринкових відносин. Приватизація, суперечливий характер її здійснення. Криміналізація економічного життя. Проблема енергоносіїв, спад виробництва. Запад аграрного сектору економіки. Проблема приватної власності на землю. Криза фінансово-кредитної системи. Наростання інфляційних процесів і соціальної напруженості. Пошук шляхів виходу із кризи і соціального захисту населення. Активізація соціальних реформ наприкінці 90-х років ХХ ст. Кабінет Міністрів В. Пустовойтенка, В. Ющенко та їх економічна діяльність.

“Помаранчева” революція 2004 р., її наслідки. Діяльність Кабінету Міністрів А. Кінаха, Ю. Тимошенко, В. Януковича. Утвердження принципів плюралізму в ідеологічно-культурній царині. Національне відродження на межі ХХ–ХХІ ст. в Україні. Створення національно-культурних товариств і об’єднань, навчальних закладів.

Література [29; 31; 43; 50; 61; 64; 72; 75; 86]

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Найдавніше історичне минуле України: суспільна організація та господарство за часів палеоліту—неоліту.
2. Перехід до відтворюючого господарства, зародження цивілізації.
3. Трипільці.
4. Античні міста-держави Причорномор’я.
5. Слов’янські племена на теренах України.
6. Походження назв “Русь” і “Україна”.
7. Передумови виникнення давньоруської держави “Київська Русь”.
8. Стародавній Київ.
9. Державний устрій та соціальний розвиток Київської Русі.
10. Українські князівства за феодальної роздробленості.
11. Галицько-Волинська держава — спадкоємиця Київської Русі.
12. Запровадження християнства.
13. Культура Київської Русі.
14. Українські землі в середині ХІІІ — на початку ХІV ст. Монгольсько-татарська навала та її наслідки.
15. Історичне значення Київської Русі.
16. Походження національно-державної символіки України.

17. Статус українських земель та їх визначальний вплив на формування Литовсько-Руської держави.
18. Литовсько-Руська держава: устрій, мова, культура.
19. Захоплення українських земель Річчю Посполитою.
20. Виникнення українського козацтва.
21. Міста та Магдебурзьке право в Україні.
22. Запорозька Січ в історії української державності.
23. Боротьба українського народу проти політичного, економічного та культурного гніту у другій половині XV – першій половині XVII ст.
24. Перша українська національна буржуазно-демократична революція.
25. Б. Хмельницький – фундатор української козацької держави.
26. Українсько-російська угода 1654 року.
27. Українська козацька держава після смерті Б. Хмельницького. “Руїна”.
28. Гетьман І. Мазепа.
29. П. Орлик та його Конституція.
30. Наступ Російської імперії на автономні права України за часів Петра I.
31. Ліквідація Гетьманщини Катериною II.
32. Ліквідація Гетьманщини, подальша доля козацтва.
33. Соціально-економічний розвиток Лівобережної України (кінець XVII – початок XVIII ст.).
34. Соціально-економічне становище Лівобережної України наприкінці XVII – XVIII ст.
35. Українські землі під владою Австро-Угорської імперії (кінець XVII – перша половина XIX ст.).
36. Українські землі під владою Російської імперії (кінець XVIII – перша половина XIX ст.).
37. Становлення ідеї української державності наприкінці XVIII – в першій половині XIX ст.
38. Кирило-Мефодіївське товариство: програмні документи та діяльність.
39. Т. Г. Шевченко та духовне відродження України.
40. Суспільно-політичний та національний рух на західноукраїнських землях. “Руська трійця”.
41. Розвиток капіталістичних відносин в Україні у другій половині XIX – на початку XX ст.

42. Національне відродження в західноукраїнських землях у другій половині XIX ст.
43. Посилення національного гніту в Україні в другій половині XIX ст.
44. Утворення політичних партій в Україні (кінець XIX — початок XX ст.).
45. Україна після поразки революції 1905–1907 рр.
46. Україна в роки Першої світової війни.
47. Створення Української Центральної Ради.
48. Проголошення УНР.
49. Діяльність Центральної Ради в справі державного будівництва.
50. Гетьман Павло Скоропадський.
51. Відновлення УНР. Директорія.
52. Акт злуки УНР та ЗУНР, його історичне значення.
53. Значення української революції 1917–1921 рр. Причини її поразки.
54. М. Грушевський — політичний діяч і вчений.
55. Запровадження радянської влади в Україні.
56. В. Винниченко — видатний вчений і політичний діяч.
57. С. Петлюра — видатна постать української революції.
58. Соціально-економічне і політичне становище України на початку 20-х років. Голод 1921–1923 рр.
59. Пожвавлення економічного життя на засадах непу.
60. Національна політика в Україні у 20-х роках. Українізація.
61. Індустріалізація в Україні: позитивні та негативні наслідки.
62. Примусова колективізація. Голодомор 1932–1933 рр.
63. Завершення формування тоталітарної системи (30-ті роки XX ст.).
64. Друга світова війна і Україна: міжнародний аспект.
65. Окупація України німецько-фашистськими загарбниками.
66. Соціально-економічне становище західноукраїнських земель у 20–30-х роках XX ст.
67. Воз'єднання західноукраїнських земель у складі єдиної етнічної держави.
68. Боротьба українського народу на тимчасово окупованій фашистами території у роки Великої Вітчизняної війни.
69. Внесок українського народу у перемогу над фашизмом.
70. Відродження народного господарства України у повоєнний час.
71. Україна на міжнародній арені після Другої світової війни. Участь у створенні ООН та інших міжнародних організацій.
72. Суспільно-політичне життя в Україні у 40–50-х роках.

73. Економічний розвиток і суспільно-політичне становище західних областей України у другій половині 40-х — першій половині 50-х років ХХ ст. Депортація населення. Сталінські репресії.
74. Спроби демократизації суспільного життя у другій половині 50-х — першій половині 60-х років, їх суперечливий характер.
75. Адміністративно-командна система управління та її вплив на розвиток господарства України у другій половині 60-х — середині 80-х років.
76. Національна політика в Україні у другій половині 60–80-х років.
77. Криза адміністративно-командної системи. Пошуки виходу з кризи.
78. Соціально-економічний розвиток України у 80–90-х роках.
79. Демократизація суспільного життя у 80–90-х роках ХХ ст.
80. Початок національного відродження України. Декларація про державний суверенітет.
81. Проголошення незалежності України.
82. Становлення та розвиток багатопартійної системи в Україні у 90-х роках.
83. Основні проблеми сучасного державотворчого процесу в Україні.
84. Міжнародна діяльність України на сучасному етапі.
85. Суспільно-політичне життя України на сучасному етапі.
86. Актуальні проблеми економіки перехідного періоду.
87. Національна політика України на сучасному етапі.
88. Українська діаспора.
89. Конституція України.
90. Парламентські вибори 2006 р.: розстановка політичних сил.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

Змістовий модуль І. Давня історія України

Тема 1. Стародавня доба історії України

1. Первісна епоха на території України (характеристика палеоліту, мезоліту, неоліту, енеоліту, бронзового, залізного віку).
2. Трипільська культура.
3. Кочові народи Півдня України (кіммерійці, скіфи, сармати, готи, гуни).
4. Антична колонізація Північного Причорномор'я.

Література [6; 21; 22; 32; 58; 59; 71; 78; 96; 97]

Тема 2. Давні слов'яни

1. Теорії походження слов'ян.
2. Перші державні утворення східних слов'ян. Антська держава.
3. Соціально-економічний розвиток та суспільно-політичний розвиток східних слов'ян.
4. Релігійні вірування східних слов'ян.

Література [6; 10; 21; 41; 56; 58; 59; 62; 63; 70; 71]

Тема 3. Київська Русь

1. Київська Русь у IX – X ст. Внутрішня та зовнішня політика князів Олега, Ігоря, Ольги, Святослава.
2. Прийняття християнства та його історичне значення.
3. Київська Русь у період розквіту.
4. Монголо-татарська навала та її наслідки.

Література [8; 9; 24; 41; 42; 46; 56; 63; 70; 81–83]

Тема 4. Галицько-Волинське князівство

1. Особливості соціально-економічного та суспільно-політичного розвитку Волинського князівства. Політика Романа Мстиславовича.
2. Утворення Галицько-Волинського князівства.
3. Галицько-Волинська держава за наступників Данила Галицького.
4. Соціально-економічний розвиток та культура Галицько-Волинської держави.

Література [18; 19; 29; 30; 40; 43; 45; 61; 90]

Тема 5. Українські землі в складі Великого князівства Литовського та Польщі

1. Входження українських земель до складу Великого князівства Литовського. Загарбання Польщею західноукраїнських земель.
2. Кревська унія 1385 р. та її вплив на Україну. Ліквідація залишків автономії українських земель.
3. Соціально-економічний розвиток України в складі Великого князівства Литовського та Польщі.
4. Процес закріпачення українських селян. Литовські статuti 1529, 1566, 1588 рр.

Література [1; 2; 15; 18; 19; 29; 30; 43; 61; 72]

Тема 6. Україна у складі Речі Посполитої

1. Люблінська унія 1569 р., її наслідки для України.
2. Берестейська церковна унія 1596 р. та її наслідки.
3. Культурне відродження в Україні наприкінці XVI — у першій половині XVII ст. Походження козацтва. Утворення Запорозької Січі. Реєстрове козацтво.
4. Козацько-селянські повстання кінця XVI — першої половини XVII ст.

Література [1; 2; 15; 18; 19; 28; 30; 55; 67; 72; 99]

Тема 7. Українська національна революція середини XVII ст. під проводом Б. Хмельницького

1. Передумови, причини, характер, рушійні сили української національної революції під проводом Б. Хмельницького.
2. Бойові дії 1648–1649 рр. Зборівський мирний договір.
3. Бойові дії 1651–1653 рр. Білоцерківський мирний договір (1651). Жванецька угода (1653). Переяславська угода та Березневі статті 1654 р.
4. Воєнна кампанія 1654–1657 рр.

Література [1; 2; 15; 18; 19; 30; 44; 72; 99]

Тема 8. Україна у добу “Руїни”

1. Причини “Руїни”. Розгортання громадянської війни в Козацькій Україні. Поділ України.
2. Лівобережна Україна в добу “Руїни”. Гетьманування Брюховецького, Многогрішного, Самойловича.
3. Правобережна Україна в 60–70-х роках XVII ст. Внутрішня та зовнішня політика П. Дорошенка.
4. Соціально-економічний та суспільно-політичний розвиток Лівобережної України в другій половині XVII ст.

Література [1; 2; 7; 15; 44; 76; 99]

Змістовий модуль II. Нова історія України

Тема 9. Українські землі наприкінці XVII–XVIII ст.

1. Внутрішня та зовнішня політика І. Мазепи.
2. Наступ царського уряду на автономні права Гетьманату протягом XVIII ст.
3. Ліквідація автономії України. Зруйнування Запорозької Січі.

4. Правобережна Україна у XVIII ст. Гайдамацький рух. Народне повстання 1734–1738 рр. Коліївщина 1768–1769 рр.

Література [18–20; 29; 30; 43; 61; 72; 80; 91]

Тема 10. Українські землі у складі Російської та Австрійської імперії у першій половині XIX ст.

1. Соціально-економічне та політичне становище українських земель у XIX ст. у складі Російської імперії. Декабристський рух в Україні.
2. Зародження та розвиток українського національного руху в Наддніпрянській Україні у першій половині XIX ст. Кирило-Мефодіївське товариство.
3. Соціально-економічний та політичний розвиток західноукраїнських земель у першій половині XIX ст.
4. Революційні події на західноукраїнських землях у 1848–1849 рр.

Література [20; 26; 29; 31; 43; 68; 69; 72; 73]

Тема 11. Україна у другій половині XIX — на початку XX ст.

1. Скасування кріпосного права в Україні в 1861 р. Буржуазні реформи в Російській імперії 60–70-х роках. XIX ст. та їх вплив на Україну.
2. Соціально-економічний та суспільно-політичний розвиток західноукраїнських земель у другій половині XIX — на початку XX ст.
3. Україна у період першої Російської революції 1905–1907 рр.
4. Україна у роки Першої світової війни.

Література [26; 31; 43; 61; 68; 69; 72; 73]

Змістовий модуль III. Новітня історія України

Тема 12. Українська національна революція 1917–1921 рр.

1. Лютнева революція 1917 р. та її вплив на Україну. Створення Української Центральної Ради (УЦР): її склад, діяльність. I та IV Універсали.
2. Українська держава гетьмана Скоропадського. Внутрішня та зовнішня політика гетьманського уряду.
3. Революційні події 1918 р. на західноукраїнських землях. Створення Західноукраїнської Народної республіки (ЗУНР). Війна ЗУНР з Польщею. Акт злуки.
4. Союз УНР з Польщею. Радянсько-польська війна 1920 р. та Україна.

Література [11–13; 25; 34; 51; 66; 88; 90]

Тема 13. Українські землі у міжвоєнний період 20–30-х років XX ст.

1. Вхід України до складу СРСР. Нова економічна політика та її наслідки для України.
2. Політика українізації та її наслідки для України.
3. Індустріалізація та колективізація України. Голод 1932–1933 рр. та його наслідки для України.
4. Національно-визвольний рух на західноукраїнських землях у міжвоєнний період. Створення та діяльність Організації українських націоналістів (ОУН).

Література [5; 16; 17; 23; 35; 39; 47; 49; 52; 79; 92; 93; 94]

Тема 14. Україна у роки Другої світової війни (1939–1945)

1. Україна в планах нацистського керівництва напередодні Великої Вітчизняної війни. Напад Німеччини на СРСР. Бойові дії на території України в 1941–1942 рр.
2. ОУН та гітлерівська Німеччина. “Акт проголошення відновлення Української держави” 30 червня 1941 р. та реакція нацистського керівництва. Оунівське підпілля 1941–1942 рр.
3. Фашистський окупаційний режим в Україні.
4. Бойові дії на території України в 1943–1944 рр. Початок збройної боротьби України з радянським режимом.

Література [29; 31; 32; 53; 65; 72; 79; 80; 91]

Тема 15. Україна у 1945–1964 рр.

1. “Радянізація” Західної України.
2. Суспільно-політичне та культурне життя в Україні в 1945–1953 рр.
3. Суспільно-політичне життя України в добу “відлиги” (1953–1964 рр.).
4. Україна на міжнародній арені.

Література [3; 4; 14; 72; 79; 92; 93; 94]

Тема 16. Україна у період “застою” (1964–1985)

1. Соціально-економічний розвиток України в 1964–1985 рр. Наростання кризових явищ в економіці.
2. Демографічна ситуація в Україні. Занепад села та колгоспно-радгоспної системи. Перетворення України в зону екологічного лиха.

3. Стан української культури та науки в період “застою”. Радянська політика “русифікації”.
4. Причини розгортання дисидентського руху в Україні. Основні течії дисидентського руху. Українська Гельсінкська спілка (УГС).
Література [3; 29; 31; 43; 61; 72; 79; 80; 91]

Тема 17. Україна у добу перебудови

1. Передумови та причини перебудови.
2. Створення нових політичних партій в Україні наприкінці 80-х — на початку 90-х років ХХ ст.
3. Декларація про державний суверенітет України. Акт проголошення незалежності. Референдум 1 грудня 1991 р.
4. Україна на міжнародній арені.

Література [29; 31; 43; 61; 72; 79; 80; 91]

Тема 18. Україна на шляху державної розбудови

1. Суспільно-політичне життя в Україні в роки незалежності. Формування багатопартійної системи.
2. Розвиток української культури в роки незалежності.
3. Україна на міжнародній арені.
4. Вибори 2004 року. “Помаранчева” революція та її історичне значення.

Література [29; 31; 43; 50; 61; 64; 72; 75; 86]

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Антонович В. Про козацькі часи на Україні. — К., 1991.
2. Апанович О. Гетьмани України і кошові отамани Запорозької Січі. — К., 1993.
3. Баран В. Україна після Сталіна: нарис історії 1953 — 1985 рр. — Л., 1992.
4. Баран В. Україна 1950–1960 рр.: еволюція тоталітарної системи. — К., 1996.
5. Білас І. Репресивно-каральна система в Україні. 1917–1951 рр. — К., 1994. — Кн. 1,2.
6. Білоусько О. А. Україна давня: Євразійський цивілізаційний контекст. — К., 2002.
7. Борщак І. Мазепа, Орлик, Войнаровський. — Л., 1991.
8. Брайчевський М. Походження Русі. — К., 1968.
9. Брайчевський М. Утверждение христианства на Руси. — К., 1989.
10. Велесова книга // Упоряд. Г. С. Лозко. — К., 2003.
11. Великий українець: Матеріали з життя та діяльності М. Грушевського. — К., 1992.
12. Винниченко В. Відродження нації. — К., 1990. — Ч. 1–3.
13. Волковинський В. Нестор Махно. Легенди і реальність. — К., 1994.
14. Воронов І. О., Пиявець Ю. Г. Голод 1946–1947 рр. — К., 1991.
15. Голубуцький В. Запорозьке козацтво. — К., 1994.
16. Голод 1921–1923 років на Україні: Зб. документів і матеріалів. — К., 1993.
17. Голод 1932–1933 років на Україні: очима істориків, мовою документів. — К., 1990.
18. Грушевський М. Ілюстрована історія України. — К., 1990.
19. Грушевський М. Очерк истории украинского народа. — К., 1991.
20. Гуржій О. І. Українська козацька держава в другій половині XVIII ст.: кордони, населення, право. — К., 1996.
21. Давня історія України. — К., 1994–1995. — Кн. 1, 2.
22. Даниленко В. Н. Космогонія первобытного общества. — К., 1997; М., 1999.
23. Даниленко В., Касьянов Г., Кульчицький С. Сталінізм на Україні (20–30-ті роки). — К., 1991.
24. Древнерусские княжества. X–XIII вв. — М., 1975.
25. Донцов Д. Історія розвитку української державної ідеї. — К., 1991.

26. *Зайончковский П. А.* Отмена крепостного права в России. — М., 1968.
27. *Іванченко Р.* Україна від Кия до Кравчука: Короткий нарис української державності. — К., 1992.
28. *Ісаєвич Я. Д.* Братства та їх роль в розвитку української культури XVI — XVIII ст. — К., 1966.
29. *Історія України: нове бачення.* — К., 1995–1996. — Т. 1,2.
30. *Історія України в особах: IX — XVIII ст.* — К., 1993.
31. *Історія України в особах: XIX — XX ст.* — К., 1995.
32. *Киришин А. Г.* Древнее святилище Каменная Могила. — К., 2001.
33. *Коваль М.* Україна: 1939–1945. Маловідомі і непрочитані сторінки історії. — К., 1995.
34. *Касьянов Г.* Українська інтелігенція на рубежі XIX-XX ст. Соціально-політичний портрет. — К., 1993.
35. *Касьянов Г.* Українська інтелігенція 20–30-х років: соціальний портрет та історична доля. — К.; Едмонтон, 1992.
36. *Касьянов Г.* Незгодні: українська інтелігенція в русі Опору 1960 — 1980 років — К., 1995.
37. *Касьянов Г., Даниленко В.* Сталінізм і українська інтелігенція (20 30-ті роки). — К., 1991.
38. *Колективізація і голод на Україні (1922 1933): Зб. документів і матеріалів.* — К., 1993.
39. *Конквест Р.* Жнива скорботи. Радянська колективізація і голодомор. — К., 1992.
40. *Котляр А. Ф.* Данило Галицький. — К., 1979.
41. *Котляр М. Ф.* Русь язичницька. Біля витоків слов'янської цивілізації. — К., 1993.
42. *Котляр М.* Історія України в особах. Давньоруська держава. — К., 1996.
43. *Котляр М., Кульчицький С.* Довідник з історії України. — К., 1996.
44. *Крип'якевич І. П.* Богдан Хмельницький. — Л., 1990.
45. *Крип'якевич І. П.* Галицько-Волинське князівство. — К., 1984.
46. *Кузьмин А. Г.* Начало Руси. — М., 2003.
47. *Кульчицький С.* Комунізм в Україні: перше десятиріччя (1919–1928). — К., 1996.
48. *Кульчицький С.* Ціна “великого перелому”. — К., 1991.
49. *Кульчицький С.* 1933: трагедія голоду. — К., 1989.
50. *Литвин В.* Політична арена України: дійові особи і виконавці. — К., 1994.

51. *Литвин М., Науменко К.* Історія ЗУНР. — Л., 1995.
52. *Лозинський В. С.* Політика українізації в 20–30-х роках: історія, проблеми, уроки // Укр. іст. журн. — 1989. — № 2, 3.
53. *Мірчук П.* Українська повстанська армія: 1942–1945. — Л., 1991.
54. *Минуле України: відновлені сторінки.* — К., 1991.
55. *Мишко Д.* Северин Наливайко. — К., 1962.
56. *Моця О., Гичка В.* Київська Русь: від язичництва до християнства. — К., 1996.
57. *Нагаєвський І.* Історія української держави ХХ століття. — К., 1994.
58. *Наливайко С.* Українська індоаріка. — К., 2007.
59. *Наливайко С.* Етнічна історія давньої України. — К., 2007.
60. *Нариси з історії українського національного руху.* — К., 1994.
61. *Остафійчук В. Ф.* Історія України: сучасне бачення. — К., 2006.
62. *Петров В. П.* Етногенез слов'ян. — К., 1972.
63. *Петров В.* Походження українського народу. — К., 1992.
64. *Політична система сучасної України: особливості становлення, тенденції розвитку /* За ред. Ф. М. Гудича — К., 2002.
65. *Проблема ОУН—УПА: Попередня історична довідка /* Відп. ред. С. В. Кульчицький. — К., 2000.
66. *Резнт О.* Українська революція. — К., 1996.
67. *Рознер И. Г.* Северин Наливайко — руководитель крестьянско-казацкого восстания 1594–1596 гг. на Украине. — М., 1961.
68. *Рудько М. П.* Революційні народники на Україні (70-ті роки ХІХ ст.). — К., 1973.
69. *“Руська трійця” в історії суспільно-політичного руху і культури України.* — К., 1987.
70. *Рыбаков Б. А.* Новая концепция предьстории Киевской Руси // История СССР. — 1981.—№ 1.
71. *Рыбаков Б. А.* Язычество древних славян. — М., 1981.
72. *Рибалка І. К.* Історія України. — Харків, 1995. — Ч. 1: Від найдавніших часів до кінця ХVІІІ ст.
73. *Сергієнко Г. Я. Т. Г.* Шевченко і Кирило-Мефодіївське товариство. — К., 1983.
74. *Сергійчук В.* Національна символіка України. — К., 1992.
75. *Слюсаренко А. Г., Томенко М. В.* Нові політичні партії України. — К., 1990.
76. *Смолій В. А., Степанков В. С.* Богдан Хмельницький. — К., 1995.

77. *Смолій В. А., Степанков В. С.* Українська державна ідея. — К., 1997.
78. *Станко В., Гладких М., Серєда С.* Історія первісного суспільства: Підручник. — К., 1999.
79. *Сторінки історії Української РСР: факти, проблеми, люди:* Посіб. для вчителів. — К., 1990.
80. *Терещенко Ю., Курило В.* Історія України: Навч. посіб. — К., 1995. — Кн. 1.
81. *Толочко П. П.* Древнерусский феодальный город. — К., 1989.
82. *Толочко П. П.* Київська Русь. — К., 1996.
83. *Толочко А.* Князь в древней Руси: власть, собственность, идеология. — К., 1992.
84. *Трофимович В.* Україна в роки Другої світової війни (1939–1945). — Л., 1995.
85. *Українська ідея.* Історичний нарис. — К., 1995.
86. *Українська державність у ХХ столітті.* — К., 1996.
87. *Ульяновський В. І.* Історія Української Церкви. — К., 1996. — Т. 1, 2.
88. *Харитонов В.* Лютнева революція 1917 р. на Україні. — Харків, 1966.
89. *Хижняк З.* Киево-Могилянская академия. — К., 1988.
90. *Чотири Універсали.* — К., 1990.
91. *Чуткий А. І.* Історія України. — К., 2006.
92. *Шаповал Ю.* У ті трагічні роки. Сталінізм на Україні. — К., 1990.
93. *Шаповал Ю.* Україна 20-х — 50-х років: сторінки ненаписаної історії. — К., 1993.
94. *Шаповал Ю.* Людина і система (Штрихи до портрета з тоталітарної доби в Україні). — К., 1994.
95. *Шилов Ю. О.* Чого ми варті. — К., 2006.
96. *Шилов Ю. О.* Давня історія України в контексті світової цивілізації. — К., 2007.
97. *Шилов Ю. А.* Основы славянской цивилизации. — М., 2008.
98. *Шевальє П'єр.* Історія війни козаків проти Польщі. — К.: Вид-во АН УРСР, 1960.
99. *Яворницький Д.* Історія запорозьких козаків: У 3 т. — К., 1990–1991. — Т. 1–3.
100. *Яковенко Н. М.* Українська шляхта з кінця ХІV до середини ХVІІ ст. — К., 1993.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Тематичний план дисципліни “Історія України”	5
Зміст дисципліни “Історія України”	6
Питання для самоконтролю.....	26
Теми рефератів.....	29
Список літератури.....	35

Відповідальний за випуск *А. Д. Вегеренко*
Редактор *С. М. Толкачова*
Комп'ютерне верстання *А. А. Кучерук*

Зам. № ВКЦ-4122

Формат 60×84/16. Папір офсетний.

Друк ротатійний трафаретний.

Наклад 50 пр.

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)

03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП

ДП «Видавничий дім «Персонал»

03039 Київ-39, просп. Червонозоряний, 119, літ. XX

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008*